

ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ГРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЯК КРАЇНИ-ЧЛЕНА ЧОРНОМОРЬСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА

У статті проаналізовано процес функціонування освітньої системи Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства.

Ключові слова: *система вищої освіти, Грецька республіка, європейський вимір, економічне співтовариство.*

В статье проанализирован процесс функционирования образовательной системы Греческой Республики как страны-члена Черноморского экономического сотрудничества.

Ключевые слова: *система высшего образования, Греческая республика, европейское измерение, экономическое сообщество.*

The process of the state educational system's functioning in Greece Republic as the country-member of the Black Sea economic cooperation is being analyzed in this article.

Key words: *system of higher education, Greek republic, European ranking, economic community.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку людського співтовариства у сфері педагогічної освіти в країнах Чорноморського економічного співтовариства відбуваються значні зміни – здійснюється оновлення всіх структур її національних систем, модернізуються зміст і методи підготовки вчителів, розвиваються нові форми і зв'язки між професійною підготовкою вчителя і школою. Зазначимо, що Чорноморське економічне співтовариство (ЧЕС) було створене у 1992 р. з метою координації економічного і політичного розвитку країн Чорноморського басейну, членами якого є 11 країн – Україна, Румунія, Росія, Болгарія, Грузія, Туреччина, Молдова, Греція, Вірменія, Азербайджан та Албанія. Штаб-квартира розташована у місті Стамбул (Туреччина). В умовах подальшої інтеграції України в європейське співтовариство посилюються взаємозв'язки і взаємодія між національними системами підготовки вчителів різних країн. У 90-х роках минулого сторіччя у зв'язку з розвитком єдиного європейського освітнього простору міжнародний педагогічний

лексикон доповнюється новим феноменом «Європейський вимір в освіті» (European Dimension in Education). Це пов'язано з планомірним упровадженням кожною країною власної стратегії відновлення педагогічної освіти і тут не можна не враховувати вплив країн Чорноморського регіону на освітні процеси, що відбуваються в Україні.

Аналіз актуальних досліджень. Наукове дослідження вищезазначених процесів є актуальним завданням з огляду на перспективи інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір. Теорія і практика зарубіжного освітнього процесу стала предметом наукового пошуку провідних українських науковців (Н. Абашкіної, Г. Алексевич, О. Олексюка, Г. Єгорова, О. Ковязіної, Л. Латун, Б. Мельниченка, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Рибак, Г. Степенко, І. Тараненко, І. Фольварочного, О. Глузмана, Л. Пуховської, Т. Панського, В. Вдовенко, В. Семілетко, Г. Воронки, Т. Осадчої, Т. Кошманової та ін.). Проблеми історії, філософії і теорії вищої педагогічної освіти в Україні і за кордоном висвітлено у працях С. Гончаренко, І. Зязюна, Н. Ладижець, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Ничкало, Ф. Паначіна, З. Равкіна, Ш. Чанбарісова, В. Шадрікова, І. Яковлева, М. Ярмаченко, Б. Вульфсона, С. Головка, В. Кеміня, Н. Лізунова, З. Малькова, І. Марцінковського, М. Нікандрова, Л. Пуховської, Т. Яркіної, Т. Кошманової та ін.

Так, проблема підготовки педагогічних кадрів у країнах Чорноморського регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. тривалий час залишалися поза увагою провідних учених, що і зумовило наш науковий інтерес.

Мета статті – розглянути систему вищої освіти та здійснити огляд сучасної системи вищої освіти Грецької Республіки як країни-члена Чорноморського економічного співтовариства.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток глобалізаційних та інтеграційних процесів на початку ХХІ ст. ставить перед системою вищої освіти нові завдання. Розвиток науки, економіки, інтенсифікація зовнішньоекономічних, політичних і культурних зв'язків між країнами, прагнення до виведення всіх сфер людської діяльності на вищий рівень – усе це зумовлює необхідність підготовки фахівців, які матимуть ґрунтовні теоретичні, та практичні знання, вмітимуть професійно використовувати свої вміння на благо сучасного суспільства на рівні світових стандартів.

Проте, тенденції розвитку вищої освіти у деяких країнах донині виявляються і формуються по-різному. Історичні і політичні події, що мають місце в становленні і розвитку кожної держави, зумов-

лювали чималі зміни не лише, наприклад, в економіці країни, але і впливали на розвиток і функціонування системи вищої школи.

Щодо Грецької Республіки, то дана країна посідає особливе місце у світовому освітньому просторі і саме завдяки своєму специфічному економічному та політичному розвитку у галузі освіти представляє суттєвий інтерес для дослідників. За своїм географічним положенням Грецька Республіка розташована у Південно-Східній Європі. Загальна площа країни складає 131,9 км². Населення – 10,4 млн. чоловік. Державна мова – грецька. Столиця – Афіни. Міське населення – 65%. Глава держави – президент. Вищим законодавчим органом влади є однопалатний парламент. За економічними характеристиками Греція належить до середньорозвинених країн. Провідні галузі економіки – сільське господарство, легка і гірничовидобувна промисловість. Висока зайнятість населення у невиробничій сфері (50% ВВП). ВВП на душу населення складає 6000 \$ [2, с. 142].

Окрім цього, Україну та Грецію поєднують давні культурні зв'язки, які беруть свій початок ще з доби античності, коли на території сучасної України були засновані грецькі колонії (Ольвія, Херсонес, Пантікапей тощо). Вищезазначені грецькі держави-поліси, залишаючись органічною частиною античної цивілізації, жили і розвивалися в тісній взаємодії з місцевим населенням й істотно впливали на його духовний та історичний розвиток. Це зумовило різноманітність культурних зв'язків після прийняття Київською Руссю християнства саме у його греко-римському варіанті. Можна навести ще багато прикладів тісної взаємодії України та Греції протягом усього історичного розвитку цих двох держав [3, с. 4].

Вища освіта у Греції існує з перших років становлення нової грецької держави (1821 – 1829р.). Коли на звільнених землях почали відроджуватися перші класи і школи та розпочалося становлення нової вільної держави, виникли передумови для розвитку нової системи освіти у Греції і її розподілу на три ступені: початкова школа (*δημοτική*), середня школа (*λύκειο*) і університет (*πανεπιστήμιο*). Однак офіційно вища університетська освіта у Греції була визнана лише 22 березня 1837 р. У 1837 р. був заснований перший грецький університет, що знаходився у місті Афіни. З 1862 р. він стає «Національним університетом м. Афіни», в якому функціонують чотири факультети: теологічний, медичний, юридичний і філософський, де вивчалися також і природничі науки. У 1904 р. вивчення природничих наук здійснюється не на факультеті філософії, а на створеному фізико-математичному факультеті. Так, станом на 1904 р. у «Національному університеті м. Афі-

ни» нараховувалося вже 5 факультетів. У 1911 р. від «Національного університету» відокремлюються теологічний, юридичний і філософський факультети як «Університет ім. І. Каподістрії» (університетові було присвоєно ім'я першого Президента вільної Греції). Медичний і фізико-математичний факультети залишилися в «Національному університеті». Головною причиною цього поділу стало виконання указу мецената І. Домболі, котрий активно допомагав становленню університету. Відповідно до указу, меценат залишав усе своє майно університетові за умови, що він буде перейменований в «Університет ім. І. Каподістрії». У 1932 р. обидва університети об'єднуються за назвою «Національний університет ім. І. Каподістрії м. Афіни» (Εθνικό και Καποδιστριακό Αθηνών). Проте, і дотепер обидва відділення мають різні статути, власні прапор і печатку.

За роки правління країною президента К. Караманліса (з 1958 р.) зроблено досить великий унесок у розвиток вищої освіти Греції. За ці роки дві приватні промислові школи отримали статус вищого навчального закладу (Вища індустріальна школа Пірея і Вища індустріальна школа Салонік).

Вища індустріальна школа Пірея спочатку була підпорядкована Міністерству національної економіки Греції, а з 1966 р. – Міністерству національної освіти і релігій Греції.

Вища індустріальна школа Салонік почала працювати у 1948 р. як приватна школа, але з 1966 р. була підпорядкована Міністерству національної освіти і релігій Греції.

Зазначимо, що перейменування двох індустріальних шкіл у вищі навчальні заклади не внесло значних поправок в так звану «карту вищої освіти Греції». Як і колись, вищі навчальні заклади розташовувалися у двох найбільших містах Греції – центрах культури, торгівлі, промисловості й освіти – в Афінах і Салоніках.

Сучасна «карта вищої освіти Греції» сьогодні нараховує 14 вищих навчальних закладів, з них: 2 (Афінський і Салонікський) є університетами з найбільш розвиненим науково-дослідним потенціалом, 4 (університети Патр, Янніни, Фракії і Криту) – з помірним рівнем освіти, 2 (Афінський політехнічний і Вища Індустріальна Школа Пірея) – вищі навчальні заклади винятково індустріального напрямку і 6 незалежних університетів.

Система вищої освіти Греції децентралізована. Вища освіта містить два сектори: університетський та професійно-технічний. Конституція Греції надає університетам повну автономію та академічну свободу. Протягом останніх десяти років у Греції збільшилася кіль-

кість студентів вищих навчальних закладів (1993 р. – 42 тис. студентів, 2002 р. – 83 тис. студентів.) [3, с. 142]

Греція бере участь у міжнародних порівняннях якості мовної, природничо-наукової та математичної грамотності PISA (PISA-2000 та PISA-2003). Згідно з результатами цих акцій рівень природничо-наукової та математичної грамотності греків має статистично незначну різницю порівняно з 2000 р.: 32-е та 30-е місце серед 40 країн-учасниць. Республіка ще у 1999 р. приєдналася до Болонського процесу.

Управління освітою здійснюється Міністерством освіти, науки та релігій. До основних його завдань належить оцінювання педагогічних потреб, визначення цілей і завдань освіти, розробка законодавчої бази освітніх програм, координація освітніх потреб та послуг шкіл, надання їм фінансової підтримки. Контроль за навчальними закладами здійснюється також іншими міністерствами: Міністерство національної оборони контролює 9 шкіл для офіцерів 3-х бойових підрозділів; Міністерство розвитку – 8 шкіл техніки готельного обслуговування та кулінарії; Міністерство сільського господарства – 13 професійних та сільськогосподарських шкіл; Міністерство культури – вищі школи мистецтва танцю та драми; державні та приватні освітні заклади для навчання музичного, драматичного, кінематографічного та телевізійного мистецтва; Міністерство громадського порядку – поліцейську та пожежну академії; Міністерство торговельного флоту – морські комерційні академії, школи для кадетів портової охорони тощо [2, с. 143].

Університети та інші ВНЗ юридично автономні, але вони перебувають під державним наглядом. Ця автономія переважно виявляється щодо їх прав.

Основною вимогою для вступу у вищий навчальний заклад є наявність атестата про середню освіту. Для вступу абітурієнти складають загальний вступний іспит з 9-ти предметів. Іспити проводяться у два етапи: письмові іспити й усні (30% і 70% відповідно).

Загальні вимоги до відбору осіб для отримання педагогічної освіти:

- громадянство Грецької Республіки;
- добре знання грецької мови;
- моральна чистота (відсутність у картках поліції та ін.).

Специфічні вимоги до відбору осіб для отримання педагогічної освіти:

- повна середня освіта;
- вступні іспити.

За своїм географічним положенням 7 вищих навчальних закладів розташовані в Афінах і прилеглих районах, 2 – у Салоніках, по одному – в районах Пелопоннесу, Епіру і Фракії і 2 – на Криті. У навчальних закладах, розташованих у столиці країни, навчається 60% усіх студентів, у Салоніках – 30%, в інших ВНЗ – лише 10% студентського потенціалу. Так, можна дійти висновку, що відкриття чотирьох нових вищих навчальних закладів у районах, віддалених від головних міст Греції, недостатньо сприяло розподілу університетського активу між двома глобальними університетськими центрами (Афінами і Салоніками) та іншими областями країни.

Крім того, трохи обмеженими в духовному, економічному і суспільно-політичному розвитку є університети, що знаходяться далеко від головних міст Греції. Це спричинили такі фактори:

- 1) досить уповільнений темп розвитку університетів на периферії;
- 2) навчально-виховний процес вищих навчальних закладів на периферії недостатньо організований. Найчастіше викладачі приїжджають з інших вищих навчальних закладів і міст. Студенти в основному з'являються у віддалених університетах лише під час екзаменаційних сесій. Цей факт є настільки неприємним для периферійних міст Греції, що викладачів таких вищих навчальних закладів називають «літаючими викладачами», а студентів «туристами».

Сьогодні всі вищі навчальні заклади є самостійними юридичними особами і перебувають у підпорядкуванні держави в особі Міністерства національної освіти і релігій Греції. Усі університети впроваджують і вдосконалюють післядипломне навчання студентів, уносять зміни в статuti відповідно до європейських стандартів, прагнучи вийти на загально-державний рівень.

Адміністрація всіх вищих навчальних закладів представлена однаково: ректор, проректор і декани факультетів. Щороку ректором стає той, хто обіймав посаду проректора у попередньому році. Проректор обирається на загальних зборах адміністративної ради університету, а декан – на відповідних факультетах. Важлива подія у роботі вищого навчального закладу – засідання генерального секретаріату університету, що є основним джерелом пропозицій законів, тем наукових досліджень та інновацій у даному університеті.

Перші спроби оновлення системи вищої освіти було започатковано ще у 1974 р. під час правління президента К. Караманліса. Було створено єдину для всіх вищих навчальних закладів раду, що складалася з ректорів усіх грецьких університетів. Ця рада ВНЗ працює і дотепер, вирішуючи проблеми освіти у Греції, і сприяє поліпшенню розвитку вищої освіти у країні.

Основними напрямками реформ у системі освіти сьогодні є модернізація і якісне вдосконалення освітньої системи з метою в подальшому подолати кризу й усунути недоліки у сфері освіти та підготовка освітньої системи щодо відповідності сучасними вимогам ХХІ ст.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що система вищої освіти Греції має потребу в заснуванні принципово нових університетів, причому нових не за датою створення, а за організацією роботи, засобами навчання, нарешті — за новими спеціальностями. Усі вищі навчальні заклади Греції створені за принципом найстарішого Афінівського університету, а тому і вся університетська система країни формується навколо трьох класичних факультетів: філософського, юридичного і фізико-математичного.

Вступ Греції до Євросоюзу та приєднання до Болонського процесу, необхідність подолання сучасної економічної кризи, підвищення темпів зростання економіки, багата культура, тісні зв'язки з іншими країнами — все це зумовлює необхідність відкриття нових факультетів і започаткування нових спеціальностей, реформування системи вищої освіти в країні, подальшого зростання з «класичного» рівня на більш високий і сучасний.

Провідна роль університету була історично обумовлена у системі освіти України і Греції. Перетворюючись в університетські комплекси і науково-дослідні центри, університети функціонуватимуть як інститути, що вирішують проблеми наукових досліджень, обслуговування суспільства, підготовки фахівців високого класу, формування інтелектуальної еліти країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глузман О.В. Університетська педагогічна освіта: Досвід системного дослідження. — К.: Просвіта, 1997. — 312 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. — К.: Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
3. Короткова Ю.М. Професійна підготовка вчителя початкових класів у сучасній Греції: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук, спец. 13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки / Ю.М. Короткова. — Х., 2008.
4. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці ХХ століття: дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л.П. Пуховська. — К., 1998. — 441 с.
5. Ελλάδα: Ιστορία και πολιτισμός. Δέκατος τόμος. Δεύτερο μέρος. — Αθήνα: Μαλλιάρης — Παιδεία, 1999.